

**Gökhan Tunç, Rüzgâra Karşı Duran Şair- Etkilenme
Endişesi Kavramı ve Yahya Kemal'in Türk Şiirine Etkisi,
İstanbul: Ötüken Yayınları, 2018, 198 sayfa.**

Türk edebiyatının en müstesna şairlerinden biri olan ve şiirlerini geleneğin etkisiyle birlikte Batı tarzıyla da kaleme alan; Yahya Kemal, yaşadığı devirde ve sonrasında birçok şairi etkilemiş ve bu şairler tarafından “Tanrı Şair” olarak adlandırılıp yüceltilmiştir. Saf şiirin önemli bir temsilcisi olarak kabul edilen şair; eserlerini oluştururken Türkçenin bütün imkânlarından ve inceliklerinden faydalanıp şiir dilini mükemmel bir seviyeye ulaştırmaya çalışmıştır. Kusursuz dili ve “millî birlik bilinci” ile Türk şiirine önemli eserler kazandıran Yahya Kemal, birçok çalışmaya konu olup araştırılmıştır. Bu çalışmalardan biri de Gökhan Tunç tarafından kaleme alınan ve Ötüken Neşriyat tarafından 2018 yılında yayımlanan *Rüzgâra Karşı Duran Şair* isimli kitaptır. Söz konusu kitapta araştırmacı, Harold Bloom’un “etkilenme endişesi” kavramı çerçevesinde Türk şairlerinin Yahya Kemal algısını ele alıp detaylı bir şekilde incelemiştir. Yahya Kemal’in Türk şairleri tarafından benimsenip beğenilmesine rağmen Yahya Kemal etkisini kırmaya çalışıp özgün olma çabaları/sorunsalı yine araştırmacı tarafından söz konusu kitapta aydınlatılmaya, açılmaya çalışılan temel konulardan biri olmuştur.

Rüzgâra Karşı Duran Şair 1.“ Kuramsal Çerçeve: “Etkilenme Endişesi” Kavramı ”, 2.“Babanın Gözünden Bakmak: Etkileme Arzusu”, 3. “Etkilenme Endişesi Kavramı Merkezinde Yahya Kemal’in Şairler Üzerindeki Etkisine Dair İncelemeler ” ve 4. “ Türk Edebiyatında Yahya Kemal Algısı” olmak üzere dört ana bölümden oluşmuştur. Üçüncü ve dördüncü ana bölümler yedi ara başlıkla detaylandırılmış ve araştırmacının, Harold Bloom’un “etkilenme endişesi” kapsamında anlattığı Yahya Kemal ve Yahya Kemal’in diğer şairlerle olan kişisel ve sanatsal ilişkiler ağı ve münasebeti, bu tasniflerle çok daha anlaşılır bir hâle gelmiştir.

Kitaba Yahya Kemal’in Türk edebiyatındaki önemi, şiir türündeki başarısı ve bu türde bir otorite olarak kabul görülüp “ Tanrı şair” olarak tanımlanma meselesi ile giriş yapılmıştır. Yahya Kemal’in, etrafındaki şairlerde kurmuş olduğu tahakküm ve bu tahakkümün onların şiir anlayışlarının oluşmasında/şekillenmesindeki kaçınılmaz etki kuramsal bir çerçevede okuyucuya sunulmuştur. Ayrıca dönem şairleri tarafından; “deha”, Tanrı şair”, “ Kahraman”, “rakipsiz” gibi sıfatlarla nitelendirilen ve hakkında övgü dolu şiirler yazılan Yahya Kemal’in etrafındaki şairlerde bıraktığı etkiden ve bu şairlerin Yahya Kemal’e besledikleri hayranlıktan bahsedilmiş ve şaire duyulan beğenin ve gösterilen ilginin değerlendirilmesi yapılmıştır.

Araştırmacı yazar, giriş kısmında kitabın genel çerçevesini çizdikten sonra; birinci bölüme giriş yapmış ve bu bölümde kitabın çıkış noktası olan Harold

Bloom'un "etkilenme endişesi" kuramının kaynağını sade bir üslûpla dile getirmiştir. Bloom'un bu kavramı tanımlamak ve somutlamak için Freud'dan ve psikanalitik literatürden faydalandığını aktaran araştırmacı, halef-selef kavramlarını yalın bir dille açıklamış ve bu halef-selef meselesinde T.S. Eliot'un ve H. Bloom'un görüş farklılığının altını çizmiştir. Ayrıca bu bölümde H. Bloom'un özgün olma çabası içinde olan şairlerin seleflerinin etkisinden sıyrılmak için önerdiği "altı revizyon kategorisi" ne yer verilmiştir.

İkinci bölümde, "etkileme arzusu" kavramı ilk kez araştırmacı tarafından ortaya atılmış ve bu kavram Freud'un "Oidipus kompleksi" ile ilintilendirilip mitolojideki "Rüstem ve Sührap" hikâyesiyle ve "Oidipus ve Kronos" mitleriyle bağlantı kurularak kanıtlanmaya çalışılmıştır. Yahya Kemal'in "etkileme arzusu" nu etrafındaki şairlere yansımaları da bu bölümde derinlikli bir şekilde işlenmiştir. Yahya Kemal'in "etkilenme endişesi" duyduğu Tevfik Fikret'i tahtından indirip şiirde üstün otoritesini kurduktan sonra, öğrencileri olan Ahmet Hamdi Tanpınar'ın ve Nazım Hikmet'in şiirlerini beğenmeyen ve eleştiren tavırları ve onların şiirlerini kendi şiirlerine benzetmeye çalışıp şiirde tek otorite olma gayreti/davranış biçimi "Kronos kompleksi" miti ile bağdaştırılmıştır. Yahya Kemal'in, Faruk Nafiz Çamlıbel'i kendi şiir tarzına ve poetikasına tabi olduğu sürece beğenip övmesi, Nazım Hikmet'in de Orhan Kemal'i kendi şiir poetikası tarzında yönlendirmesi bu bağlamda; her iki şairin de "etkileme arzusu" kuramı dolayımında sergiledikleri davranış biçimleri olarak yorumlanmıştır. Bu bölümde son olarak "etkilenme endişesini" aşip şiirde otorite olmayı başaran önemli isimler zikredilmiş ve okuyucuya genç şairlerin halefleri konumunda olan "şiişsel baba" otoritelerini aşip özgün olma süreçlerinin şiişsel babanın "etkileme arzusunun" yoğunluğu ve şiddetiyle ilintili olduğu duyumsatılmıştır.

Üçüncü bölümde "etkileme arzusu" kuramı ve bu kuram çerçevesinde davranış biçimi sergileyen; Yahya Kemal'in şairler üzerindeki tesiri çok daha geniş bir şekilde açıklanmıştır. Bu bağlamda; orijinal ara başlıklar altında ilk olarak modern Türk şiirinin iki önemli temsilcisi kabul edilen; Yahya Kemal'in ve Ahmet Haşim'in sanatta ve şiirde çetin mücadelesi ve "etkilenme endişesi" kuramı çerçevesinde şiirlerinde, poetikalarında ve üslûplarında zaman içinde görülen belirgin değişime yer verilmiş ve bu değişim şiir örnekleriyle ve Türk edebiyatının yetkin isimlerinin çalışmalarıyla desteklenip gösterime sunulmuştur. Türk şiirinde tek otorite olma isteğiyle hareket eden; Yahya Kemal'in Ahmet Haşim'in şiirlerini sürekli eleştirmesine rağmen; vefatından sonra odasındaki çalışma masasında açık duran kitabın Ahmet Haşim'e ait olması bu bölümde vurgulanan bir diğer mesele olmuştur. Kitap, Yahya Kemal'in öğrencisi olan Ahmet Hamdi Tanpınar ile olan şiişsel hikâyesi ile devam etmiş ve Tanpınar'ın "selefini" aşma çabasıyla sergilediği "yakınlaşma-uzaklaşma" çatışması bütün detaylarıyla yansıtılmıştır. "Yahya Kemal Mukallidi" yaftasını ötelemek için poetikasında Valery'i örnek aldığını dile getiren Tanpınar'ın "şiişsel baba" figürü konumunda olan Yahya Kemal'in gölgesinden ve tarzından kurtulup özgün olma mücadelesi ve bu mücadelenin Türk edebiyatındaki yetkin kişiler tarafından yorumlanıp

irdelenmesinin altı çizilmiştir. Nazım Hikmet'in, Yahya Kemal'in, annesi ile yaşadığı aşkı öğrendikten sonra “Oidipus kompleksi” ile hareket etmesi ve Yahya Kemal'i baba figürü olarak reddedip sanat anlayışını da Yahya Kemal'den farklı tarzda şekillendirme uğraşı *Rüzgâra Karşı Duran Şair* kitabının üçüncü bölümünde yer verilen konulardan biri olmuştur. Faruk Nafiz Çamlıbel'in, Yahya Kemal'e duyduğu hayranlık ve beğeniyle birlikte aynı zamanda “etkilenme endişesi” ve özgün bir şiir geliştirme kaygısı taşıması ayrıca Çamlıbel'in mütereddit tavırlarına rağmen Yahya Kemal'den etkilendiği gerçeği/sorunsalı yine bu bölümde irdelenmiştir. Daha sonra da Orhan Veli'nin Ahmet Haşim'e ve Yahya Kemal'e karşı tutumu ele alınmış ve Orhan Veli'nin “selef” i konumda olan iki şaire tavrının farklı olduğu, Haşim'e karşı gelip onun şiirlerini mizahi bir tavırla eleştirirken; Yahya Kemal'in poetikasını beğenip bunu dile getirmesi araştırmacı tarafından yorumlanmıştır.

Rüzgâra Karşı Duran Şair kitabının dördüncü bölümünde ise ikinci yeni şairlerinin Yahya Kemal algısı yansıtılmış ve bu edebî akımın temsilcileri konumunda olan şairlerin Yahya Kemal ile ilgili algılarının farklı olduğunun altı çizilmiştir. Kitapta son olarak Yahya Kemal ile ilgili yapılan anket ve mülakatlara yer verilmiş ve böylece Türk edebiyatındaki Yahya Kemal algısı bilimsel verilerle de desteklenerek değerlendirilmiştir.

Kitabın sonuç kısmında; Yahya Kemal'in üzerine yapılan bu çalışmada elde edilen veriler değerlendirilmiş ve Türk edebiyatında Yahya Kemal'in çok önemli bir yer kazanıp birçok şairin “selef” i konumunda olup onları etkilediği tespiti yapılmıştır.

Yahya Kemal üzerine yapılan çalışmalardan farklılık gösteren *Rüzgâra Karşı Duran Şair* isimli kitapta araştırmacı yazar, Yahya Kemal'i çok farklı boyutlarda ele alıp incelemiştir. Şairin, Türk edebiyatındaki algısını ve poetikasını farklı perspektiflerden sunan araştırmacı, kuramsal verinin çok fazla yer aldığı bu çalışmayı son derece yalın ve akıcı bir üslûpla okura sunmuştur. Yahya Kemal'in sanatını ve poetikasını aktarırken birçok kuramdan faydalanan araştırmacı, dipnotlarda vermiş olduğu eser isimleriyle de okuyucuyu şairle ilgili yapılan çalışmalardan haberdar etmiştir. Ayrıca araştırmacının, Yahya Kemal ile ilgili Türk edebiyatının yetkin isimlerinin değerlendirmelerine sıkça yer vermesi ve bunun yanında ara ara şairle ilgili anekdotları paylaşması çalışmayı daha değerli kılıp tekdüzelikten kurtarmıştır. Sonuç olarak Yahya Kemal'in poetikasını, Türk edebiyatında edindiği konumu ve Türk şairlerinin Yahya Kemal'i algılayış tarzını derinlemesine irdelendiği bu kitapta Yahya Kemal'in Türk şiirine bilinen etkisi ilk kez bu denli geniş çaplı bir çalışmaya konu olmuştur. Yahya Kemal'e dair çok geniş bir dünyanın kapısını aralamayı vadeden; *Rüzgâra Karşı Duran Şair* isimli kitap raflarda yerini alıp okuyucusuyla buluşmayı bekliyor.

Buşra Ataker

Mardin Artuklu Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalı, Araştırma Görevlisi.
busraataker@gmail.com